

SHAXSNI IJTIMOIIY PSIXOLOGIK HIMOYA QILISH MUAMMOLARI

Shorustamboeva Shahnoza Ulugbekovna

Toshkent shahar Yunusobod tumani 247-maktab psixologi

Annotasiya: Farzandlarimizning umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash hozirgi murakkab va tahlili zamonda milliy o‘zligimiz, azaliy qadriyatlarimizga yot va begona bo‘lgan turli xil xurujlar, yoshlarimizning ongi va qalbini egallashga qaratilgan g‘arazli intilishlar tobora kuchayib borayotgani barchamizni yanada xushyor va ogoh bo‘lishga da’vat etishi tabiiydir.

Kalit so‘zlar: Milliy o‘zlik, qadriyatlar, globallashuv, shaxs, odob-axloq, ta’lim.

Annotation: In today's complex and analytical world of educating our children in the spirit of universal values, our national identity, various attacks alien to our ancient values, selfish aspirations to capture the minds and hearts of our youth are becoming more and more vigilant. it is natural to encourage.

Keywords: National identity, values, globalization, personality, ethics, education.

Ma’lumki, farzandni tarbiyalash, unga ilm berish, kasb o‘rgatish qadimdan eng mas’uliyatli vazifa sanalgan. Odob-axloq, yoshi ulug‘larga hurmat, mehr-oqibat, oilaga, kindik qoni to‘kilgan zaminga sadoqat fazilatlarini kamol toptirish bola tarbiyasida eng muhim jihatlardan hisoblanadi.

Ta’lim tizimida amalga oshirilayotgan tub islohotlar natijasida bunyod etilayotgan zamonaviy o‘quv maskanlarida yoshlarning chuqur bilim olish, kasb egallashlari uchun barcha shart-sharoitlar yaratildi. Ta’lim jarayoni tubdan o‘zgarmoqda. Har bir o‘quvchining qiziqishi, qobiliyati, bilim olish salohiyati inobatga olingan holda, ta’lim jarayoniga zamonaviy pedagogik usullar joriy etilmoqda. Bundan ko‘zlangan asosiy maqsad – yoshlarni shaxs sifatida

shakllantirish, ongini o‘stirish, dunyoqarashini boyitishdir. Zero, yoshlarning ma’naviyatini yuksaltirish, ularda e’tiqod, Vatan tuyg‘usini kamol toptirish tarbiyaning ustuvor yo‘nalishlaridandir.

Agar biz bu masalada xushyorlik va sezgirligimizni, qat’i va mas’uliyatimizni yo‘qotsak, bu o‘ta muhim ishni o‘z holiga, o‘zi bo‘larchilikka tashlab qo‘yadigan bo‘lsak, muqaddas qadriyatlarimizga yo‘g‘rilgan va ulardan oziqlangan ma’naviyatimizdan, tarixiy xotiramizdan ayrilib, oxir-oqibatda o‘zimiz intilgan umumbashariy tarqqiyot yo‘lidan chetga chiqib qolishimiz mumkin.

Demak, mana shunday mas’uliyatli zamonda milliy manfaatlarimizni talab darajasida anglash va uni uzluksiz amalga oshirib borishni ta’minlash, bu borada barcha imkoniyatlarni safarbar eta olish qobiliyatini yuksaltirib borish jamiyatimizning eng dolzarb va hal qiluvchi vazifalari sirasiga kiradi. Mazkur hayotiy muhim muammolarni hal qilinishida xalqimizning ma’naviy salohiyati asosiy kuch manbai sifatida xizmat qilishini mustaqil taraqqiyotimizning shu paytga qadar erishilgan natijalari tasdiqlamoqda.

Endilikda ma’naviy manbalarimizni yuksaltirish va jamiyat taraqqiyotining ustuvor vazifalariga to‘liqroq safarbar qilish hamda yoshlarimiz tafakkurida, dunyoqarashida davrimizning turli salbiy tendentsiyalariga qarshi barqaror ijtimoiy immunitetni zamon bilan hamnafas bo‘lgan holda shakllantirish eng ustuvor vazifamizga aylandi.

Ma’lumki, yangi jamiyatni qurish jarayonida uning barcha tashkil qiluvchi tomonlarini birdek yagona maqsad sari harakat qilishiga erishish, ijtimoiy munosabatlardagi barqarorlikni saqlab qolish uchun jamiyat a’zolarining yuksak mas’uliyati, oldindan turgan vazifalarga nisbatan yuqori saviyadagi madaniy munosabati suv bilan havodek zarur bo‘ladi. Bunday samaraga erishish, albatta, yuksak ma’naviyatni shakllantirish vazifasi bilan bevosita bog‘liqdir. Shu bois ham bizning mamlakatimizda yangi demokratik jamiyat qurish vazifalari jamiyatimizning ma’naviy tayanchlarini rivojlantirish bilan bog‘liqlikda belgilanadi. Zeroki, mamlakatimizni taraqqiy ettirish muddaosining zaminida inson omili va uning egu manfaatlarini amalga oshirish yotadi.

Ta'lim va tarbiya, ilm-fan, intellektual salohiyatni yuksaltirish, hozirgi davrdagi zamonaviy taraqqiyotning yetakchi qonuniyatiga aylandi. Ushbu umumsotsiologik qonuniyat bizning jamiyatimiz uchun ham begona emasdir. Shu bois ham Davlatimiz 1-rahbari tomonidan “Barkamo avlod yili” davlat Dasturida mazkur masalalarga alohida chuqur e'tibor qaratilishi lozimligi ko'rsatib o'tildi.

Buni chuqur anglab olgan davlat, bunday xulosani chiqargan, xalqaro hamjamiyat va taraqqiy topgan mamlakatlar qatoriga ko'tarilish uchun harakat qilayotgan jamiyat, birinchi navbatda, bugun unib-o'sib kelayotgan farzandlarining har tomonlama barkamol avlod bo'lib hayotga kirib borishini o'zi uchun eng ulug', kerak bo'lsa, eng muqaddas maqsad, deb biladi”.

Ma'lumki, bugungi kunda farzandlarimizning ma'naviy olamini yuksaltirish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalash masalasi biz uchun eng dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda, ayniqsa, hozirgi murakkab va tahlili zamonda milliy o'zligimiz, azaliy qadriyatlarimizga yot va begona bo'lgan turli xil xurujlar, yoshlarimizning ongi va qalbini egallashga qaratilgan g'arazli intilishlar tobora kuchayib borayotgani barchamizni yanada xushyor va ogoh bo'lishga da'vat etishi tabiiydir. Demak, jamiyatimiz ma'naviy manbalarini yoshlarimizning ongida, madaniyatida sog'lom turmush tarzi qadriyatlarini chuqur qaror toptirishga yanad chuqurroq, kuchliroq safarbar qilish hamda yashab turgan davrimizning turli salbiy tendentsiyalariga qarshi barqaror ijtimoiy immunitetni zamon bilan hamnafas bo'lgan holda shakllantirish, barkamol avlod tarbiyasining ajralmas uzviy bo'lganini tashkil qiladi.

Bugungi kunda mamlakatimiz hayotida amalga oshirilayotgan keng ko'lamli ma'naviy-tarbiyaviy chora va tadbirlar o'zining ijobiy amaliy natijalarini bermoqda. Buni hayotda o'zining munosib o'rnini egallayotgan ayni chog'da jamiyatimiz taraqqiyotining turli sohalariga zalvorli xissa qo'shayotgan har tomonlama faol, vatanparvar yoshlarimiz misolida ko'rishimiz mumkin.

Jamiyatimizda amalga oshirilayotgan ta'limi va tarbiya, yuksak ma'naviyatni shakllantirish jarayonlari yoshlarimizning o'z iste'dodlarini har tomonlama namoyon

qilishlari uchun beqiyos ulkan imkoniyatlar va shart-sharoitlarni vujudga keltirmoqda.

Hozirgi paytda “Madaniyatlar to‘qnashuvi ijtimoy deviantlik omili sifatida” mavzusida ilmiy izlanishlarini davom ettirmoqda.

Orzusi – kelajakda yetuk mutaxassis bo‘lish va o‘zi yaxshi ko‘radigan she’riyat sohasida eng sara she’riy namunalarni yaratish. Shu bilan bir qatorda, har bir inson orzu qiladigan mukammal baxtga erishish”.

Shiori – o‘ziga, “Sen kuchlisan, Barno!” deya ta’kidlagan holda doim olg‘a intilish va yutuqqa erishish”.

Hozirgi davrda jahon miqyosida globallashuv jarayonlari tobora chuqurlashib borayotgan bir paytda ayniqsa, jamiyatimiz yoshlarini vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishlarini yanada takomillashtirish va samarali amaliy antijalarga erishish vazifalari nihoyatda dolzarb ahamiyat kasb etib borayotganligini ham zinhor xotiramizdan chiqarmasligimiz lozimdir. Zero, xalqaro globallashuv nihoyatda murakkab va serqirra jarayon hisoblanib, barcha xalqlar vadavlatlar taqdiriga bir xilda ta’sir etayotgani yo‘q. Shu bois ham mamlakatimiz milliy mustaqilligini mustahkamlanishida, globallashuvning salbiy ta’sirlariga nisbatan mustahkam immunitetni shakllantirilishida jamiyatimiz yoshlarining vatanparvarlik xissining ahamiyati beqiyos kattadir.

Inson va jamiyat hayotida ular manfaatiga xizmat qilish imkoniyatiga ega har qanday narsa, voqea-hodisa inson va jamiyat ehtiyojini qondirishga, ular faoliyatini davom ettirishga qodir bo‘lganligi uchun “qadriyat” deb ataladi. Umuman olganda, qadriyatlar deganda inson va jamiyat ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladigan, uning kamolotiga ijobiy ta’sir etadigan, inson, jamiyat hayotida ijtimoiy ahamiyat kasb etuvchi barcha tabiiy va ijtimoiy narsa- hodisalar, moddiy hamda ma’naviy boyliklar, ne’matlar, fazilatlarini tushunamiz.

Qadriyatlarning mohiyatini bilish, ularni o‘zlashtirish yoshlarda vatanparvarlik, milliy g‘urur, milliy iftixor, miliylik birlik va birdamlik tuyg‘usini, insonparvarlik, xalqparvarlik, adolatparvarlik, xalollik, poklik mehnatservarlik fazilatlarini shakllantirishda katta o‘rin tutadi.

Bizning qadimiy va go‘zal diyorumiz nafaqat Sharq, balki jahon sivilizatsiyasi eshiklaridan biri bo‘lganini xalqaro jamoatchilik tan olmoqda va e’tirof etmoqda. Bu tabarruk zamindan ne-ne buyuk zotlar, olimu ulamolar, siyosatchi va sarkardalar yetishib chiqqani, umumbashariy sivilizatsiya va madaniyatning uzviy qismiga aylanib ketgan dunyoviy va diniy ilmlarning, ayniqsa, islom dini bilan bog‘liq bilimlarning tarixan eng yuqori bosqichiga ko‘tarishida ona yurtimizda tug‘ilib kamolga yetgan ulug‘ allomalarning xizmatlari beqiyos ekani bizga ulkan g‘urur va iftihar bag‘ishlaydi”.

Yoshlarda vatanparvarlikning shakllanishi – ularning milliy va umuminsoniy qadriyatlar mushtarakligini anglab yetish bilan bog‘liq. Vatanparvarlikni shakllantirishda xalq milliy taraqqiyoti, tarixi, madaniyati, san‘at va adabiyoti, turmush tarzi, axloqi, e’tiqodi, ijtimoiy ruhiyati bilan bog‘liq bo‘lgan urf-odatlar, marosimlar, an‘analar alohida e’tiborga molik qadriyatlar sanaladi. Shuningdek, “Yoshlarda vatanparvarlikni shakllantirishga kuchli ta’sir etadigan qadriyatlar jumlasiga – ona tili va adabiyot, milliy, diniy bayramlar, har xil milliy marosimlar, oilaparvarlik, bolajonlik, ota-ona, qo‘ni-qo‘shni, qarindosh-urug‘, mahalla-ko‘y, keksalarga hurmat, mehr-muruvvat, rahm-shavqat, xalollik, poklik, imon-e’tiqod, vatanimizning go‘zal tabiatidan ilhomlanish, uni asrash madaniyatiga ega bo‘lish kabi fazilatlar kiradi.

Shu munosabat bilan alohida ta’kidlash joizki, vatanimiz yoshlarni xalqimiz milliy urf-odatlari, qadriyatlari va an‘analariga sadoqat ruhida tarbiyalashda mamlakatimizning ommaviy axborot vositalarining roli beqiyos kattadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. –T.: O‘zbekiston. – 2017.
2. Ivanov P.I., Zufarova M. Umumiy psixologiya. T.: O‘qituvchi, 2008.
3. Klimov Ye.A. Общaya psixologiya – SPb.: Piter, 2001.